32 dec • 2007

på Ljungen

Dubbelnummer
pris 30 kr

Kulturföreningen Calluna
Då och nu på Ljungen

Johan Kocks sommarhus

Johan Kock föddes i Trelleborg i april 1866. Han var bara 16 år då hans far dog, endast 50 år gammal, och Johan fick avbryta sina studier för att ta ansvaret för familjens affärer, som då främst bestod av en handelsbod. Hans bror hade redan startat jordbruk och var strängt sysselsatt med detta.

Först behövde han skolas in i rörelsen och reste därför runt i Europa. Han studerade industrier i Skottland och Tyskland och då han kom hem och formellt tog över firman 1889 beslöt han att lägga ner butiksrörelsen och satsa på grosshandel med järn, kol, foder, spannmål och byggnadsmaterial.

Han gifte sig 1891 med Greta Herrlin från Sparreholm i Södermanland och bosatte sig i köpmansgården vid Östergatan i Trelleborg. Här hade den Kockska familjen och handelsrörelsen sitt hem sedan en generation tillbaka.

fortsättning på sidan 2

Hänt sedan sist

Dubbelnummer

För första gången ger vi ut ett dubbelnummer av *På Ljungen*. På grund av arbetet med Kämpingeboken är vi dessutom ordentligt försenade. Det ber vi om överseende med. Vad är det då som gör numret dubbelt? Jo, vi har satt in ett antal sidor med flygbilder i färg som vi fått låna av Leif Brost på Bärnstensmuseet. Färg kostar ganska mycket mer än svartvitt, men vi tycker vi kan kosta på oss det någon gång ibland.

Kämpingeboken

Äntligen! Strax före jul kom boken om Kämpinge ut. Den första tryckningen såldes slut på några dagar och en ny reviderad tryckning har just tagits fram. Läs med på sidan 11.

Under hösten har vi varit flitigt sysselsatta, inte bara med att göra färdigt boken, utan också med att visa upp oss och sälja Callunas böcker. Vi har stått på Toppen vid tre tillfällen under hösten och visat filmen om när Falsterbokanalen byggdes. Vi fanns med på Företagsmässan i Foteviken i september och på Föreningarnas dag i Skanör.

Böckerna säljer bra och ger oss ett överskott som går till produktion av nya utställningar och böcker.

Roy Larssons flygbilder från Falsterbonäset har visats, dels på Galleri Stallet i Falsterbo under september, dels på Skanörs bibliotek under december.

Även detta har gett ett överskott då vi också sålt bilder i olika format. Ett stort tack till Roy för detta.

Nya projekt

Under 2008 kommer vi att starta ett antal nya projekt. Dels blir det en bok och dels blir det minst en utställning.

Kocks sommarhus (fortsättning från sidan 1)

Johan Kock grundade på kort tid flera företag: Trelleborgs Bryggeri AB 1894, Trelleborgs Stenkolsbolag 1894, AB Velox 1896, Kocks Snickerifabriker 1898 som 1945 köptes av Dux, Sydsvenska Cementvarubolaget 1899 och Trelleborgs Glasindustri 1919.

Han startade också ett tegelbruk i Östra Grevie, en borstfabrik, färg- och fernissfabriken Iris som blev Gleitsmann och idag Akzo Nobel Inks. Tillsammans med disponenten Henry Dunker startade han 1905 Trelleborgs Gummifabriks AB.

Flertalet av de företag, som han varit med om att grunda, var fortfarande i full verksamhet då Johan Kock dog 1945.

Kockska Stiftelserna

Då Johan och Greta Kock inte fick några barn, testamenterade de all kvarlåtenskap till tre stiftelser: *Greta och Johan Kocks släktstiftelse, Greta och Johan Kocks stiftelse för Trelleborgs stads förskoning* och *Greta och Johan Kocks stiftelse för behövande unga, gamla eller sjuka*. Idag kallade *Fromma Stiftelsen, Förskoningsstiftelsen* och *Hemmet för Gamla*.

Förmögenheten kom sedan att förvaltas av de Kockska stiftelserna som har

Nedan och till höger: Interiören är typisk för sekelskiftets »Jugenstil«, överlastat men ändå med en fläkt av sommar. Infälld, ett porträtt av Johan Kock.

Underst till höger: Johan Kock tar igen sig på en bänk. På Ljungen kunde han rida, jaga eller bara slapna av tillsammns med hustrun som gärna målade.

Det är 100 år sedan Falsterbohus började byggas och detta skall uppmärksammas med en utställning på Magasinet i Falsterbo. Här är vi med och skriver den äldre historien som sedan andra kommer att bygga på med egna berättelser från olika årtionden och ur olika vinklar.

Kultur i Vården fortsätter under 2008 och vi kommer att producera ytterligare mappar med bilder från kommunen som skall vara till glädje för de äldre på kommunens vårdhem. Läs mer om detta på sidan 9.

Årsmöte

Vi har vårt årsmöte torsdagen den 10 april kl. 18.30 i Ljungkyrkans lokaler.

Omkring kl. 19.00 blir det därefter ett allmänt möte med föredrag:

»Medeltidens universalskepp Koggen«. Bo Jørgen Nielsen, tidigare projektledare, berättar om arbetet med att färdigställa de två koggarna Tvekamp och Enighet som ligger vid Koggmuseet i Malmö. Föredraget ger en inblick i vad en kogg är, hur sjöfarten såg ut på medeltiden och olika fynd av koggar i norra Europa. Rekonstruktioner av historiska skepp är ett annat tema, med tonvikt på Skanörskoggen, som varit förebild i samband med rekonstruktionen av den stora koggen, Tvekamp af Ellebogen.

Bo är sedan mer än 30 år tillbaka engagerad i medeltidens og vikingatidens skepp och sjöfart. Han seglar med rekonstruktioner och deltar i marinarkeologiska dykningar på vrak. I många år var han ordförande i Arkæologisk Udvalg och Dansk Sportsdykkerforbund, där han också undervisat om historiska vrak.

Välkomna

Kocks sommarhus

delat ut åtskilliga miljoner till olika ändamål.

Villan på Ljungen

Johan kock var en av initiativtagarna till Ljungskogens Strandbad AB och det var naturligt att han då byggde sig ett sommarställe i tallskogen, helt nära stranden. Kocks Snickerifabrik var främst inriktad på möbelproduktion och man får förmoda att hela interiören kom därifrån, men de uppförde också många av villorna i Ljungskogen. Den Kockska villan byggdes under de första åren av 1900-talet och var ett storartat kråkslott med nutida smak. Nationalromantik och Jugend blandades efter behag.

Här kunde makarna Kock ägna sig åt promenader, jakt och ridturer. Många vänner och affärsbekanta bodde dessutom i villorna runt omkring.

Lugnet tog dock slut en majdag 1938 då hela villan brann ner till grunden. En målare hade slarvat då han använde blåslampa för att få bort gammal färg. Innan orsaken blev klargjord, undrade nog en och annan vad som var på färde i det Kockska företagsimperiet. Samma månad som villan brann, brann både Glasbruket och Snickerifabriken i Trelleborg också ner.

Någon ny villa byggdes aldrig, världskriget bröt ut 1939 och Greta Kock dog 1941. Johan Kock följde henne fyra år senare.

ChK.

ORGS ALLEHANDA

Annonstidning för Trelleborg och Södra Skåne

Tryckeri A.-B. Allehanda Trelleborg 1938.

Onsdagen den 25 Maj | Förläggare: tryckeriaktiebolaget Allehanda | 1938

Våldsam villabrand på Ljunghusområdet.

Grosshandl. Kocks sommarbostad jämnad med marken.

SKOGSBRAND HOTADE.

Källor:

Kockska Stiftelserna, i samhällets och skönhetens tjänst av Sune Wetterlundh 1983.

Ett stort tack till Trelleborgs Museum för lånet av bilderna.

Flygbilder över Falsterbonäset

På Ljungen har fått färg! Kostnaden gör att vi inte kan trycka varje nummer i färg, men vi hoppas att då och då kunna göra ett dubbelnummer med en intressant färgbilaga.

Våra utställningar med flygbilder på Höllvikens och Skanörs bibliotek samt på Galleri Stallet i Falsterbo, har varit mycket uppskattade. Här visar vi några fler bilder från Falsterbonäset. Bilderna är tagna av Christian van Dyck.

Samtliga flygbilder har ställts till vårt förfogande genom Bärnstensmuseet. Vi tackar Leif Brost för tillståndet att publicera dem.

Till höger ser vi Falsterbokanalen från söder och nedan ses hela Höllviken från Falsterbohållet.

Kämpingevillor.

Ljungskogen, med kanalen som ett streck överst i bild

Det är i sommar 100 år sedan Falsterbohus invigdes som hotell.

Skanörs sett från Knösen med slottsruinen till höger.

Måkläppen sedd ur två vinklar, nederst syns fyren .

Foto från förr och Kultur i vården

Kultur i vården

I ett anförande i Riksdagen den 23 maj 2007 talar Lars-Ivar Ericson om demenssjukdomarna. »Demens är en grym sjukdom både för dem som är sjuka och för deras anhöriga. Att se en person tappa fotfästet i tillvaron är mycket svårt.«

»Enbart i Skåne finns 1 100 personer som lider av demens och som är yngre och i medelåldern.«

Solvieg Ternström påpekar i samma debatt att Kultur i vården inte bara innebär att man ska använda sig av den genom att gå och titta på den. Man ska bruka den som medicin. Kulturen skulle kunna få en direkt nyttobetonad anda, som inte bara handlar om fritid och underhållning.

Kultur i vården vänder sig inte enbart till dement sjuka utan kan sägas vara en form av friskvård för att förhindra eller fördröja eventuell demens och skapa meningsfullhet i vardagen.

Kultur i vården kan vara en kombination av bland annat psykologi, omvårdnad och friskvård. Här kan en mängd saker ingå som litteratur, poesi, dans, rörelse, musik, konst, miljö, trädgård, livskvalitet, livsfrågor, mm, allt relaterat till patienters olika behov och önskemål.

Foto från förr

är ett nystartat lokalt projekt som sedan våren 2007 som en del i Kultur i vården.

Kristina Papai, som är Vellinge kommuns utvecklingsansvarige för kultur, skriver i förordet till fotomapparna:

»Tanken med projektet är att personal på särskilda boenden och LSS* tillsammans med vårdtagarna samlas till samtals – och läsestunder kring fotomaterial från äldre tider. Urvalet av foton görs efter olika teman, geografiskt eller en viss tidsperiod. Merparten av dessa foton har lokalhistorisk anknytning men även foton av mer allmänt intresse kan finnas i urvalet.

Fotopärmarna kan ge möjlighet till nya intryck och gemensamma upplevelser för personal och vårdtagare genom att tillsammans reflektera över innehållet. Alla foton är förstorade till A3-format och den kompletterande texten är i storstil. Detta kan även ge äldre möjlighet att själva bläddra i pärmarna för att väcka minnen till liv, associera till gångna tider och samtala med varandra. Fotopärmarna kan kompletteras med annat material, till exempel filmer eller föremål som anknyter till ämnet.«

Arbetsgrupp

En arbetsgrupp bestående av representanter från Kulturföreningen Calluna, Vellinge fotoklubb, folkbiblioteken i Vellinge kommun, särskilda boenden, LSS* och M-förvaltningen har diskuterat fram olika teman för att sammanställa temapärmar kring. Förutom de redan färdigställda mapparna om järnvägen och Falsterbokanalen, har teman som stranden, affärer, dansbanor, Malmö, årtionden, hantverksgrupper och lantbruk mm diskuterats.

Varje särskilt boende och LSS får två exemplar av projektets temahäften. Respektive folkbibliotek kommer att ha varsitt referensexemplar och kommer också att ha en lista på kringlitteratur och eventuellt dvd-filmer för utlåning.

Det finns ingen given form att arbeta med temahäftena utan tanken är att varje särskilt boende ska hitta sitt eget sätt att arbeta med dem.

ChK

* LSS = Lagen om stöd och service för personer med utvecklingsstörning och traumatiska hjärnskador (personer med kognitiva funktionshinder)

I Vellinge kommun omfattas personer av LSS som är lägst 21 år och utan arbete upp till hög ålder.

Oljeborrning i Höllviken?

Ni har kanske ställt frågan tidigare då Ni hört att man talat om detta. Men faktum är att man flera gånger gjorts försök härnere på olika platser. Redan 1938 hade geologiska undersökningar utförts i sydvästra Skåne för att försöka hitta förekomster av varmt vatten, saltvatten, olja och gas. I april 1941 skriver man i en artikel att oljeborrningen i Höllviken är den största som gjorts i hela Skandinavien. »En klump på 600 kg svenskt stål går ner i det djupa hålet. En mejsel på 600 kg som med stor fallhöjd faller mot botten i hålet. På 48 meter djup hittade man skrivkritan, den finns ju i dag bland annat på Stevns klint«. Till en början hade man tänkt gå ner till 1200 meters djup. På detta djup hittade man ingenting och hade inte kommit ner till kritlagren som var förutsättningen för undersökningen.

Vid 1234 meters djup fann man starkt salthaltigt vatten, men det var svårt att utröna hur mycket vatten det rörde sig om då borrhålen var för små. Efter långa avbrott var man 1946 nere på 1885 meters djup och hittade där spår av olja. Men strömningen av saltvatten var stor och borrhålen små och oljan förekom i så små mängder och man bedömde att det var lönlöst att fortsätta.

Under första halvåret 1947 var man nere på 1923 meters djup »borrningen var vid denna tid skandinaviskt djuprekord, och den lämnade viktiga geologiska resultat med stora mängder borrkärnor«.

De geologiska rönen vid dessa borrningar har varit mycket viktiga för fortsatt undersökning av hur olika årtusenden lämnat sina avtryck.

Efterhand verkade det som att man mer inriktade sig att hitta varmt vatten. I en artikel från 1971 säger man, »Om vi finner jordvärme skulle man kunna konkurrera med elenergin. Vi borrar från nu vid en skola i Höllviken och där skulle man kunna värma upp skolan och flera villor i dess omgivning kring Rabyvägen«. Vid detta borrhål var man nere på 2608 meters djup och vattnet höll 73 grader.

I Skåne borrade man på flera platser. I Norrevång, Barsebäck, Mosshed-

Till vänster: Borrtornet vid Rabyvägen.

Ovan: Borrtornet vid södra lotshuset 1943.

Underst: Fundamentet som en spöklik ruin invid Rabyvägen i Höllviken.

Motstående sida: En härligt bild med bron i bakgrunden man ser tydligt »knippelsbron«. Borrtornet står ungefär vid sjöscouternas hus.

Här finns väl ingen olja?

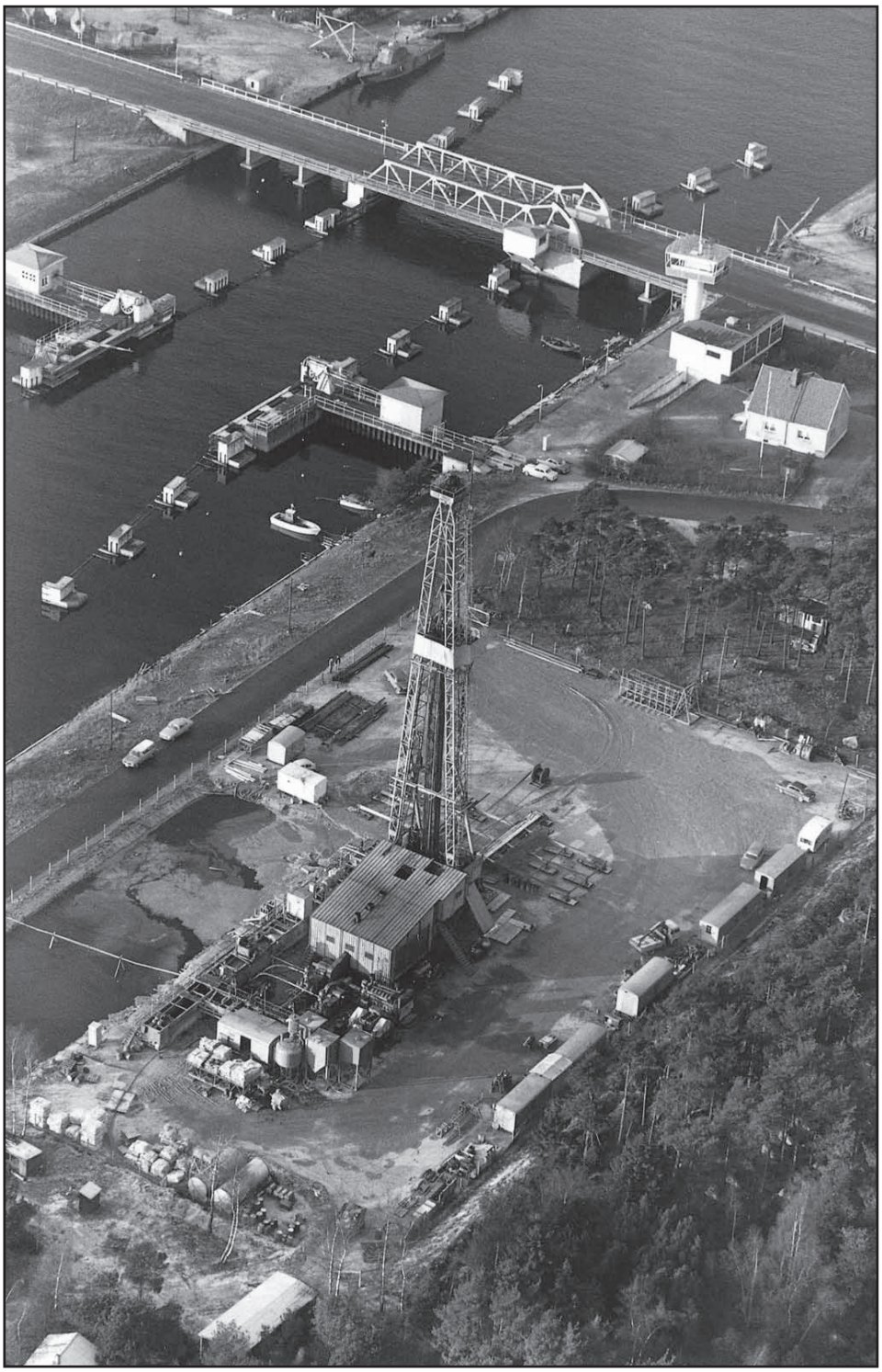

dinge, Eskilstorp, Håslöv, Kungstorp, Maglarp, Hammarlöv, Ljunghusen och i Höllviken.

Projektet rann dock ut i sanden, men det är en svindlade tanke: olja och kanske inget beroende av el, tänk vilken *kommunalskatt* vi då skulle haft. Våra kommunalråd som olje/jordvärme-shejker!

IHJ

Källor:

De geologiska resultaten från borrningarna vid Höllviken del I

Sveriges geologiska årsbok 38, borrningar 1941-1944

Boken om Kämpinge klar

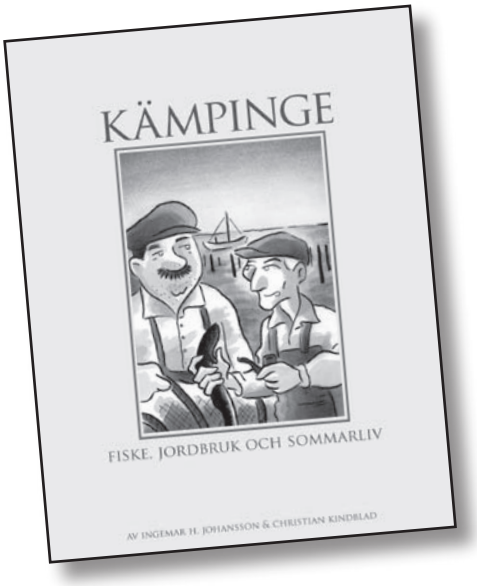

Vår ambition med Kämpingeboken är att ge en mycket god bild av historien och människorna både på »lejet« och inne i byn.

Här får man reda på det mesta om tider som gått. här finns både »Smelun«, Maja Berglund, Hans Levin och många fler.

Skildringen av fiskarna som var på ett livsfarligt äventyr i krigsslutets Europa, berättad av en hustru som var »änka« under en tid sommaren 1945, är ett dåtidsdokument som man blir tagen av.

I boken får man bland annat vara med på en vandring inne i byn som i ord och bild ger en insikt och överblick i hur det såg ut på den gamla bygatan.

Boken är mycket rikt illustrerad. Vackra flygbilder i färg ger en extra touche åt denna mycket intressanta och lärorika bok om det Kämpinge som fanns en gång!

På Ljungen
nummer 1-25
samlade i bokform
180 kr.

Kämpinge
av Ingemar H. Johansson
och Christian Kindblad
170 kr.

Presentkort
på medlemsskap

Fru Kungen
av Marie Sjögren
70 kr.

Skanör och
Falsterbos historia
från A till Ö
av Christer Melin
95 kr.

Tåget har gått!
av Christian Kindblad
50 kr.

Posten i Skanör
och Falsterbo
av Lars Dufberg
80 kr.

Från Sillabör
till Snabbköp
av Ingemar H. Johansson
och Christian Kindblad
160 kr.

Stora Hammars kyrka
100 år
av Ingemar H. Johansson
50 kr.

Historier från
Skanör
av Anders Carlsten
130 kr.

Sista dansen
i Höllviken
av Anders Carlsten
Slutsåld

Stinsen i
Falsterbo
av Stig Mårtensson
125 kr.

Resande över
Ljungen
av Christian Kindblad
90 kr.

Ett stycke
kanalhistoria
av Sven Lundström m.fl.
50 kr.

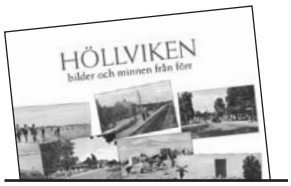

Höllviken
– bilder och minnen
från förr
125 kr.

På Ljungen ges ut av
Kulturföreningen
Calluna

Styrelse
Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Marie Sjögren
Eila Mårtensson
Bertil Björck

Redaktör
Christian Kindblad, *chk*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare
Ingemar H. Johansson, *ihj*
calluna@tele2.se

Grafisk form
Christian Kindblad

Tryck
Holmbergs, Malmö

Adress
Kulturföreningen Calluna
Västra Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida
www.calluna.nu

Medlemsskap
Sätt in 100 kr på vårt konto
plusgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

Kulturföreningen Calluna
Då och nu på Ljungen